

Література:

1. Кримінальний кодекс України. від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.03.24).
2. Катеринчук І. П., Меркулова В. О. Незаконний обіг зброї, бойових припасів або вибухових речовин: напрями реформування кримінального законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 29–35.
3. Цілі сталого розвитку 16. *Довідковий посібник РСБ*. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_2_1_SustainableDevelopment_UKR.pdf (дата звернення: 07.03.24).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-1>

ILLCIT ARMS TRAFFICKING AS A THREAT TO UKRAINE'S NATIONAL SECURITY

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Kobko Y. V.

*DSc (Law), Professor at the Department
of Public Management
and Administration
National Academy of Internal Affairs
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3121-0823>*

Kobko S. V.

*доктор юридичних наук, професор
кафедри публічного управління
та адміністрування
Національної академії внутрішніх
справ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3121-0823>*

Актуальність дослідження питання протидії незаконному обігу зброї в Україні набуло нового значення у зв'язку із тимчасовою окупацією частини українських територій у 2014 р. та повномасштабним вторгненням РФ на територію України у 2022 р., зокрема, відмічається пряма залежність збільшення незаконного застосування зброї та збройного протистояння країні-агресору. За даним Національної поліції в Україні у 2023 р. було вилучено понад 5 тис. одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів до неї, зареєстровано 4840 фактів незаконного поводження із зброєю, вибухівкою та боєприпасами. Серед вилученого були такі види зброї, як автомати, пістолети, гранатомети, перероблена зброя, гранати,

запали, міни, вибухові пристрої і речовини, набoї [1], правоохоронні органи документують факти збуту зброї, її перевезення, запобігають диверсіям, виявляють схрони зброї та ін. Дослідження стану зарубіжного досвіду вилучення зброї з незаконного обігу свiдчить про те, що США стала країною, в якій найбільше вилучено зброї, серед неї 50% складають пістолети, в Африці та Океанії – переважну кількість вилученої зброї складають рушниці та дробовики, а у Європі – порівно обох видів (слід зауважити, що данні представлені у дослідженні ООН не в повній мірі відображають ситуацію, оскільки частина країн-респондентів суттєво занизили показники, а окремі з них – взагалі не подали даних) [2].

Відповідно до пн. 6 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» загрозою національній безпеці виступають «явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [3]. Національними інтересами у відповідності до закону є важливі інтереси держави, суспільства і людини, реалізація яких забезпечує прогресивний демократичний розвиток, державний суверенітет та безпечні умови життя та добробуту громадян.

Зокрема, незаконний обіг зброї має ряд негативних наслідків для національної безпеки та громадянського порядку:

- зумовлює збільшення кількості насильницьких кримінальних правопорушень, що призводить до загрози життю та безпеці громадян (наприклад, вчинення вбивств, пограбувань, браконьєрства, викрадення людей, взяття їх у заручники, загострення боротьби між злочинними групами, легалізації незаконних доходів, незаконній міграції та ін.);

- посягає на національні інтереси та національну безпеку;
- дестабілізує суспільство, порушує громадський порядок та створює загрозу громадській безпеці;

- виступає засобом загострення соціальних проблем, війн і військових конфліктів, порушує міжнародний мир та безпеку, допомагає сепаратиським, фундаментальним та екстремиським рухам;

- сприяє діяльності терористичних організацій та здійснення терактів і транснаціональній злочинності та ін.

Складність запобігання незаконному обігу зброї зумовлюється тим, що більшість зброї, яка потрапляє на нелегальний ринок виготовлюється на законних підставах, тому відмежування категорії «законна» та «незаконна» зброя викликає певні складнощі. Також, облік незаконно виготовленої зброї, нові канали її збуту, тривалий за наслідками вплив епізодичних фактів незаконної реалізації зброї свiдчить про багатомірність даної проблеми [6].

Загрози та наслідки незаконний обігу зброї визнаються міжнародною спільнотою як критично важливі, тому зусилля багатьох міжнародних організацій спрямовані на подолання такого негативного явища. Зокрема, завдання 16-4 Цілі сталого розвитку 16 Генеральної Асамблеї ООН визначає «до 2030 р. суттєво скоротити незаконні фінансові потоки та потоки зброї, посилити заходи з розшуку та повернення вкрадених активів та боротися з усіма формами організованої злочинності» [4]. Серед міжнародних органів, які протидіють незаконному обігу зброї можна виділити наступні Департамент ООН з політичних та миротворчих справ (DPPA), Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), Організацію по безпеці та співробітництву в Європі (ОБСЄ), Перший Комітет ГА ООН з питань роззброєння і міжнародної безпеки (DISEC) та ін. Україна співпрацює із зазначеними міжнародними організаціями і сфері запобігання незаконного обігу зброї.

Державному рівні політика протидії незаконного обігу зброї має спрямовання на виявлення, розкриття фактів незаконного поводження зі зброєю, контроль за обігом зброї, вибухових речовин та боєприпасів до них, облік виготовленням, використанням та зберіганням зброї, покращення системи добору кадрів для роботи у цій сфері, надання спеціальних повноважень органам сектору оборони та безпеки. Така політика включає в себе законодавче регулювання питання протидії незаконного обігу зброї, інституційну складову, застосування організаційних заходів та інноваційний підходів, подолання викликів та загроз національній безпеці та національним інтересам України

Література:

1. Незаконний обіг зброї: Нацполіція повідомила, скільки зброї та боєприпасів вилучили 2023 року. *Суспільне.Новини*. URL: <https://suspilne.media/661630-nezakonnij-obig-zbroi-nacpolicia-povidomila-skilki-zbroi-ta-boepripasiv-vilucili-2023-roku/> (дата звернення: 18.03.24).
2. Глобальне дослідження незаконного обігу вогнепальної зброї 2020. ООН. Нью Йорк, 2020. 44 с.
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top> (дата звернення: 14.03.24).
4. Цілі сталого розвитку 16. Довідковий посібник РСБ. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_BG_2_1_SustainableDevelopment_UKR.pdf (дата звернення: 11.03.24).